

Examensarbete 15 hp

Musiklärarexamen

2008

Linda Carlberg

Pop och visa i gudstjänst

om den profana sångens betydelse
i en sakral kontext

Handledare: Maria Calissendorff

Kungl. Musikhögskolan i Stockholm

Förord

Att skriva uppsats i en period i livet där dagarna fylls av småbarn och pusslande, är inget att rekommendera. Men jag har verkligen lärt mig att be om hjälp. Det är många som jag vill tacka för att det gick att genomföra.

Allra först vill jag tacka Musikhögskolan i Stockholm för att jag fick en sista chans att slutföra min utbildning.

Tack också till min handledare Maria Calissendorff.

Tack:

Birgitta Andersson som satte igång allt och hjälpte mig att se vikten av att slutföra mina studier.

till de församlingar, pastorer och musiker som deltog i min undersökning och tog sig tid att besvara mina frågor.

min syster Pernilla för all hjälp med språket och tekniken. Att du trodde på mig när jag själv hade gett upp.

pappa för det ständigt pågående samtalet i ämnet.

mamma för en intensiv barnvaksvecka.

mina svärföräldrar för barnpassning och matlagning.

familjen Selgeryd för att ni vill hålla i vänskapen även när tiden är knapp, för mat, diskning och peppning.

Allra sist vill jag tacka min familj, min man Stefan och mina barn, Majken och Tilde, som fått känna av skrivandets baksida. Att ni stått ut med mig, funnits där och påmint mig om hur rik jag är och att livet är mer än en uppsats.

TACK SÅ MYCKET!

*När de kommer, vet vi inte.
De kan vara ljusa, lätta,
pärlmorskimrande. De kan vara lysande
som nattmoln, ord som vi skriver i väntan
på Ordet.*

(”Orden, Mästaren” Bo Setterlind 1974)

Innehållsförteckning

Sammanfattning	6
Inledning	7
Syfte och frågeställning	8
Litteraturbakgrund	9
Andligt och världsligt	9
Kontextualisering	10
Populärmusik och kyrkan	11
Vardagsanknytning i gudstjänsten	12
Psalmboken, var mans sångbok	13
Generationsfrågan	14
Eventuella konsekvenser av att ta in pop och visa i gudstjänsten	15
Vad ska styra valet av musik i gudstjänsten	15
Metod	16
Urval	16
Varför jag valde ”Höstvisa” och ”Ska nya röster sjunga” i allhelgona	16
Enkäter	16
Resultat	17
Enkät till gudstjänstbesökare	17
Enkät till pastor, diakon, gudstjänstledare och musiker	19
Diskussion	23
Problem med vald metod	23
Sammanhanget ger ny betydelse	24
Kyrka och liv hör ihop	24
Sångerna talar till olika åldrar	24
Sånger som brygga	25
Den profana sångens egenvärde i gudstjänsten	25
Register - en guldgruva	26
Slutord	26
Litteraturförteckning	27
Bilaga 1	29
Bilaga: 2	31
Bilaga 3	31
Bilaga 4	34
Bilaga 5	35
Bilaga 6	36

Sammanfattning

Syftet har varit att undersöka inställningen till populärmusik i gudstjänst, både bland dem som arbetar med att skapa gudstjänster och dem som deltar. Jag ville undersöka vad som händer med profana sånger i en sakral kontext, om dessa sånger talar till någon speciell ålderskategori och om de tillför något av eget värde för gudstjänsten? Jag fick möjlighet att i sex olika församlingar inom Missionskyrkan, föreslå två sånger ur vis- och popgenren till söndagens gudstjänst i allhelgonahelgen, ”Alla själars dag”. Jag konstruerade två enkäter, en som vände sig till församlingen och en som vände sig till pastorer och musiker, med plats för personliga kommentarer.

Utifrån min undersökning och litteraturgenomgång har jag dragit följande slutsats: Profana sånger blir en del av det andliga när de placeras i en andlig kontext. Profana sånger i gudstjänsten kan plötsligt bli dubbelverkande, vardagen ger relevans och nytt ljus åt det andliga livet och det andliga livet berikar och fördjupar vardagen. Sångerna berör livet, nu och här, på ett annat sätt än de andliga sångerna ofta gör.

Att ta in profana texter kan göra de inblandade mer nyfikna och noggranna med sångers texter i allmänhet och öppna för oväntade samtal mellan de som planerar gudstjänsten. Fortfarande lever en gammal syn kvar att det finns en gräns mellan andligt och inte andligt. Man frågar sig om all musik passar i gudstjänsten. Men känslan för sammanhanget, viljan att möta människor och sökandet efter det äkta är det som kännetecknar de flesta som arbetar med gudstjänst och musik. De flesta menar att all musik kan bli gudstjänstmusik. Jäms med psalmboken kan man söka församlings- och solosånger i CD-samlingen hemma och i visböcker. Många av dem som regelbundet går i kyrkan tror att en genrebredd, med pop, visa och profana texter, kan bidra till att människor känner sig inkluderade. Gudstjänsten vinner på att ha ett rikt och varierande språk. Populärmusik i gudstjänsten blir ytterligare ett språk att använda.

Nyckelord: gudstjänstmusik, pop och visa, sakralt/profant

Inledning

Sedan jag gick ut Musikhögskolan i Stockholm 2001 har jag arbetat i Abrahamsbergskyrkan i Bromma, som församlingsmusiker trots att jag inte är utbildad kyrkomusiker. Jag är utbildad sångpedagog inom afroamerikansk tradition och upplever att min skolning inom improvisationsmusik är en tillgång i mitt arbete med olika grupper, blandade åldrar, skiftande musikstilar och de olika sammanhang som ryms i jobbet som församlingsmusiker.

I mitt arbete är jag med och skapar gudstjänster och tänker kring musiken. Det handlar mycket om att anpassa sig till ett tema som är specifikt just för den söndagen. Tankar om hur musiken kan skapa eller förstärka en viss stämning, hur jag med sångens hjälp kan tydliggöra ett tema, understryka textläsningarna eller ge en annan sida av det talade. Sången, körsången och församlingssången är också ett moment där alla ges möjlighet att medverka och ge av sig själva, inte bara vara åhörare.

Jag vill här fördjupa mig kring profana sånger i gudstjänsten. Våra visor och populärmusik som betyder mycket för oss i vår vardag. Existentiella sånger som vi kanske inte vanligtvis möter i en gudstjänst. Men kan man dra en linje, vad är sakralt och profant, andligt och inte andligt?

En erfarenhet jag gjort är att många människor kommer till kyrkan på gudstjänster då ungdomskören eller barnkören har ansvaret för musiken. Det är de grupper som oftast sjunger en blandning av populärmusik och andliga sånger. Visst är det så att mormor, farfar och vänner passar på att komma när barnen uppträder. Men jag tror det finns något annat som gör det angeläget för många olika åldrar. Vid flera tillfällen har anhöriga till barnen berättat att de tycker att budskapet i gudstjänsten blir angeläget och kommer nära. Språket och valet av musik talar även till de vuxna.

Det har lagts ned mycket tid och omsorg på att placera ut sakrala sånger där de passar i kyrkoåret. Det skrivs sånger till speciella högtider under året. Så har det gjorts i hundratals år. Men vad kan profana sånger tillföra sammanhanget, med sitt språk, sin musikstil? Vad kan det tillföra en gudstjänst att sjunga en visa tillsammans som man känner igen från midsommarfirande, från en viskonsert, från radio? Något som är allmängods. Tänk vilken rikedom att i samma gudstjänst få sjunga sånger ur psalmboken från 300-talet, ("Världens Frälsare kom här", Aurelius Ambrosius av Milano) och sånger som är skrivna på 2000-talet och som bär vårt *nu* på ett tydligt sätt. Vi länkas till generationer före oss med sångens hjälp.

Jag tror att våra gemensamma, profana sånger och visor kan bidra med något viktigt in i gudstjänsten. Kanske kan de fungera som en brygga mellan vardagsliv och andligt liv. Profana sånger i gudstjänsten kan göra att de som inte är bekanta med det religiösa språket ändå känner sig inkluderade. Om de sånger som betyder mycket i vardagslivet även kan sjungas i kyrkan, så kanske avståndet mellan kyrka och samhälle inte upplevs som så stort. Kanske är det lättare sen att stämma in i en psalm med mer kyrkligt språk. Blandningen av människor i olika åldrar kräver att musiken i gudstjänsten är rik på variation och att det finns plats för olika genrer. Detta med att välja profana visor och poplåtar är inget nytt. Men om man såg hur viktiga de är, vilken funktion de fyller, så kanske man skulle lägga ner tid på att placera dem där de passar bäst. Inte bara låta

sångerna få sjungas på nåder för att de talar till en viss grupp eller har ”ängel” eller ”himmel” i titeln. Sen har jag på känn att det händer något med min vardag när jag efter att ha hört en visa eller poplåt i gudstjänsten, sedan hör den igen hemma.

Jag vill undersöka mjukvaran, känslan. Inte räkna poplåtar eller föra statistik över vilka sånger som används utan höra olika röster om upplevelsen av visorna och låtarna i gudstjänsten. Jag vill höra den enskildes röst och vad han/hon tänker kring detta med andlig/icke andlig sång i gudstjänsten.

I förlängningen tänker jag att det skulle finnas ett register med visor och populärmusik med hänvisning till när de passar under kyrkoåret. Det skulle ligga på nätet och hela tiden uppdateras. En hjälp och en källa till inspiration för dem som arbetar med gudstjänst och gudstjänstmusik.

Syfte och frågeställning

Syftet med min uppsats är att undersöka inställningen till populärmusik i gudstjänst, både bland dem som arbetar med att skapa gudstjänster och de som deltar.

Den övergripande frågeställningen är:

Vad händer med profana sånger i en sakral kontext?

Utifrån denna huvudfråga uppkommer ytterligare frågor:

- Kan man egentligen tala om andlig eller icke andlig sång?
- Talar pop och visa till någon speciell ålderskategori av gudstjänstdeltagarna?
- Kan pop och visa brygga över till gudstjänstens tradition av psalmsång och andliga texter?
- Kan pop och visa tillföra något eget av värde för gudstjänsten?
- Finns det ett behov av ett register med populärmusik och var de kunde passa i kyrkoårets teman?
- Vilka sånger ur pop- och visgenren kan människor tänka sig ta med i en gudstjänst?

Litteraturbakgrund

Andligt och världsligt

Det folkliga och det kyrkliga har alltid haft med varandra att göra. Traditioner och högtider som funnits i den världsliga omgivningen tas upp och ges plats i den kristna liturgin. Anders Ekenberg (1984) citerar i ”Det klingande sakramentet” Gino Stefani, Italiensk musikforskare, om hur den kristna gudstjänsten lånar av den folkliga traditionen: ”från herdar, bönder och sjöfolk övertar den *jubilus*-sjungandet; från hednisk religion övertar den hymnen; från den klassiska retoriken övertar den förkunnelsens typiska tonfall och gester.” (s.12–13) Denna fråga om närhet eller avstånd mellan vårt världsliga och andliga liv har pendlat fram och tillbaka genom historien och är fortfarande en källa till ständig diskussion. Under antiken hade musiken en framträdande roll. Den var en återspeglning av universums harmoni. Dock skulle musiken i gudstjänsten markera ett tydligt avstånd mot omgivande kultur.

Kyrkofadern Augustinus (354 – 430) värderade musiken högt men ansåg även att dess makt över känslorna kunde flytta fokus från Gud. Således var musiken härlig men farlig. Intellettet värderades högre än sinnligheten. Musiken var en vetenskap såsom matematik och filosofi. Martin Luther (1483 – 1546) teolog, reformator, men också musiker och kompositör, kom från en familj där musiken hade en självklar, naturlig plats. Teologi och musik var för honom näst intill jämbördiga. Han hade en helhetssyn som skilde sig från tidigare uppdelning i andligt och världsligt. Av Augustinus rädsla för musikens makt syntes intet. ”Musikens glädje är en oskyldig glädje” lär Luther ha menat. Han såg den som ett uttryck för Guds kärlek och menade att människan blir i sången och musiken medskapare i Guds verk. Det var en ny tanke att *all* musik är av Gud, inte bara kyrkomusiken. Luther tillskrev musiken en förmåga att slå en bro mellan osynligt och synligt (Växby, 2003).

Hans Växby, (2003) tidigare biskop i Metodistkyrkans, slår verkligen fast att det inte finns någon musik som inte skulle kunna vara gudstjänstmusik. Visst har man hänsyn att ta, till rådande omständigheter, den omgivande kulturen och församlingens resurser, men kyrkan skulle våga mer. Han sätter upp två kriterier som ligger till grund för valet av språk, kultur och musik i gudstjänsten, nämligen *identitet* och *uppdrag*. I det första lägger han bekräftelse. Bekräftelse som kristen. Igenkänning i formen och i den teologi som församlingen utgett sig för att ha. I *uppdrag* lägger han öppenhet mot det omgivande samhället. Gudstjänsten är inte bara en plats för de invigda. ”Detta innebär att gudstjänsten ska utformas även för dem som ännu inte är där.” (Växby, 2003 s. 33–34)

Översatt till musik blir begreppet andligt/världsligt sakralt/profant. Begreppet bottnar i uppfattningen om att det går att dela upp tillvaron mellan andligt och världsligt. Det är en gammal och dålig teologi enligt Per-Håkan Sandberg, musikpedagog och tidigare musikkonsulent i Västerås stift. Han skriver att ”Om vi vill förmedla ett evangelium med sprängkraft rakt in i vardagen, duger det inte att bara presentera en musik som ska lyfta tanken bort från den verklighet vi lever i.” (2002 s. 88)

Kontextualisering

Per Harling, präst och kompositör berättar i ”Sjung kyrka, sjung” (Carlshamre m.fl., 2002) om hur den europeiska kyrkomusiken i missionens tjänst sprids till Afrika, Asien och Latinamerika, hur den inhemska kulturen, dess musik och instrument trängs undan för att ge plats för orgelbrus (orgeltramp) och latin. Men under 1950-talet förändrades det. Kristna i den södra delen av världen blev medvetna om vikten av att utifrån sin egen kultur få tolka och ta till sig kristen tro. Både i Afrika, Asien och Latinamerika komponerades mässor som stilmässigt bar den egna kulturens språk. I och med självständigheten från koloniserare under 1960-talet blev det för dessa länder i Afrika allt viktigare att hitta sin egen identitet och musiken blev ett tydligt medel i sökandet. Idag arbetas det väldigt medvetet, bl.a. genom Kyrkornas Världsråd, med att stärka och sprida sånger hemmahörande i olika kulturer mellan kristna i hela världen. Liknande utveckling skedde och sker även i Latinamerika. Idag får den västerländska kristenheten ta emot sånger från syd som sjungs och görs till en naturlig del av gudstjänsterna här. I ”Sjung kyrka, sjung” förklarar de begreppet kontextualisering: ...”att uttrycka den kristna tron utifrån den egna kulturen”. (s. 95a.a.) Denna process bejakas idag av så gott som alla kyrkor. I-to Loh, en av världens främsta musikutövare vad gäller asiatisk musik, även rektor för Tainan Theological Seminary i Taiwan förklarar vad kontextualisering innebär utifrån hans perspektiv:

Denna rörelse försöker inte föra oss tillbaka till gamla traditioner, som har många tusen år på nacken och som många idag kanske skulle vilja befria sig ifrån. Med kontextualisering har vi ingen avsikt att tvinga andra att uppskatta eller acceptera de gamla traditionerna i sig. Vi vill snarare betona samtiden, så som den tar sig uttryck i den moderna inhemska kulturen, och som har betydelse för vår tid, för vår region och för vårt folk, så att nya budskap i text och musik kan kommuniceras på ett mer effektivt sätt.

Kontextualisering innebär inte exklusivitet. Vi vill inte fördöma alla teologiska tankar, musik eller gudstjänstuttryck, som inte har sin utgångspunkt i den asiatiska myllan. Vi vill snarare vidga den asiatiska synranden och utveckla den specifikt asiatiska förståelsen, så att asiaterna kan bli mer objektiva i sin uppskattning och i sitt erkännande av den kristna trons innehåll och uttryck.

Kontextualisering är inte självhävdelse, ett briljerande av ens egna ”exotiska” färdigheter. Det är tvärtom ett återupptäckande av essensen och värdena i ens egen kultur, en odling av självkänsla, ett sökande efter sanning, godhet och skönhet i de kristna, konstnärliga uttrycken. Det handlar också om att bejaka att Gud inte är partisk för någon speciell (särskilt västerländsk) konstnärlig form och dess kristna uttryck, utan att alla uppriktiga former av konstuttryck behagar Gud.

Kontextualisering handlar framför allt om Guds manifesterande av sig själv i hela sin mänsklighet. Det handlar om den mysteriösa uppenbarelsen av Guds skaparkraft i sin skapelse, inklusive människor som i sin mångfald har förmåga att skapa olika former av konstnärliga uttryck. Och det handlar om vår delaktighet i Guds fortsatta skapelseprocess, där vi tillåter Gud använda och transformera vår kultur och vår konst på ett så dynamiskt sätt att evangeliets innehåll verkligen når människor idag. (Harling, 2002 s. 91–96)

Det blir så tydligt när man tittar på det i det stora sammanhanget i världen men även i vårt eget samhälle. Här skiljer sig kulturen i kyrkan markant mot den kultur som omger den (Växby, 2003). Flera menar att just för att musiken i gudstjänsten gestaltar något speciellt och unikt behöver den vara annorlunda. Anders Ekenberg (1984) skriver om musikens varierande funktioner i gudstjänsten såsom bära orden, skapa gemenskap, bidra till fest och meditation m.m. Men dess generella uppgift är: ”den att vara tecken på det heliga mysteriet. Det är en nödvändig följd av att musiken är ett led i själva

gudstjänsten; denna har som helhet uppgiften att gestalta mysteriet och därmed säga sanningen om världen.” (a.a., s. 106) Han kallar musiken *det klingande sakramentet*. Gestaltandet av mysteriet kräver att musiken i gudstjänsten skiljer sig från annan musik.

Just denna avvikelse poängterar även Bengt af Klintberg (2000) i inledningen till ”Den svenska högtidsboken” (Palm, 2000). Han menar att trots att vi lever i ett sekulariserat samhälle har vi behov av riten. Riten markerar en skillnad, när något i vårt liv förändras. Behovet av att klä dessa upplevelser i ord kräver kanske att språket skiljer sig från det vi vanligtvis använder, just för att markera denna skillnad. ”Vi behöver ritualer för att kunna uttrycka att vissa händelser i våra liv är mera betydelsefulla än andra. Ritualerna är ett språk som skiljer sig från vardagens kommunikation däri att det är symboliskt.” (a.a., s.22)

Populärmusik och kyrkan

Populärmusik används redan i kyrkan. Även om företrädare för en musikkonservativ hållning har gjort mycket för att hålla den utanför. Man har lånat folkliga melodier och satt andlig text till, s.k. kontrafakter (Ekenberg, 1984 s. 108). Mest känd är väl kanske Frälsningsarméns grundare William Booth som frågade sig varför djävulen skulle ha den bästa musiken, och lånade friskt melodier från populära slagdängor. Luther var inte främmande för tanken att för att få tryck i församlingslången ta melodier som de redan kunde. Han såg värdet av igenkänning. På 1970- talet gjorde andliga visa entré i Sverige. Där tog man inte färdiga melodier men lånade stildrag från rådande populärmusik och skrev andliga texter till. Hans-Erik Öberg (1978) citerar Lars-Åke Lundberg, ”De andliga visornas uppgift är att levandegöra Jesus i nuet. Paulus nu är inte vårt nu.” (a.a., s. 54) Först lånade man alltså melodierna men instrumenten fick inte komma in, sen lånade man instrument och stilidiom men inte texterna. Kanske är det ett naturligt steg att texterna som tolkar våra liv, existentiella låtar och visor, får komma in i gudstjänst och kyrkorum om hänsyn tas till det sammanhang som en gudstjänst är.

Populärmusik är vanlig vid förrättningar när anhöriga önskar speciella sånger som betytt mycket för dem, vid vigsel och konfirmation, begravning och i arbetet med barn och unga. När sammanhanget har relation i centrum. Susanne Klemets har i en 60 p uppsats 2001, undersökt ”Musik vid vigsel- och begravningsgudstjänster i ett 20-årigt perspektiv” och kommit fram till att de flesta av solosångerna som sjungs vid dessa gudstjänster numera tillhör genren populärmusik och har profan text. Psalmerna är däremot desamma.

I Kyrkomusikernas tidning kan man följa diskussionen om vilken musik som ska gälla vid bröllop och begravningsgudstjänster. Den börjar med en insändare av en kyrkomusiker som frågar sig: ”Ska vi med vårt musikval se till att varje förrättning blir en gudstjänst med ”godkänd” gudstjänstmusik ELLER ska vi vara servicemänniskor som spelar och sjunger vad som beställes av oss. Ring så spelar vi!” (KMT nr 13/1989 s. 241)

Musikern får svar på tal av insändarskribenterna Linnéa Björklund, då musikkonsulent i Lunds stift och Per Axerup, stiftsadjunkt för gudstjänstliv. De skriver att vigsel- och begravningsgudstjänster har ”två brännpunkter” Dels att möta behoven hos de berörda, dels vara en gudstjänst, som vill visa på Gud i våra liv. Sen skriver de: ”Ett musikstycke/sång ÄR inte lämplig eller olämplig, den BLIR lämplig eller olämplig

beroende på i vilken miljö och i vilket syfte den framförs.” De menar också att det är på detta sätt, med en lyhörddhet, som de flesta kyrkomusiker och präster arbetar och att det resulterar i gudstjänster som berör de inblandade djupt. Just tanken att det inte finns en speciell sorts musik som är kyrkomusik delas av Sandberg (2001). Han menar att kyrkomusik är mer ett förhållningssätt till den musik som man ger funktion och plats åt i gudstjänsten.

Johan Gustavssons recension (KMT 1997 nr12) av samlingen ”Musik vid livets skeden” säger en del om motsättningen. Samlingen omfattar tre häften med kända sånger i nyskrivna arrangemang. Sångerna har inte sakrala texter men de är stämningsskapande och många av dem upplevs som andliga. Hur ställer man sig som kyrkomusiker till denna samling sånger? Å ena sidan har kyrkan ett ansvar att möta de människor som kommer i skilda sammanhang och med olika vana av kyrkans språk, möta dem där de är och vara öppen för deras önskemål. Å andra sidan, ansvaret att förmedla kristen tro och förvalta heligt rum. Han avslutar med två frågor: ”vilka är vi att avgöra vilka sånger som är lämpliga eller olämpliga? men också: vem ska annars avgöra det?” (a.a., s. 6)

När människor som vanligtvis inte firar gudstjänst vill ha bröllopsceremonin eller begravningsgudstjänsten i kyrkan så följer den musik med som de speglar sina liv i. Hans Växby kommer fram till i sin avhandling ”Gudstjänstens språk och musik” att ...”musikspråket i gudstjänsten inte behöver vara annorlunda än musikspråket på de CD-skivor vi lyssnar på hemma ... Det är naturligt att det som är vårt musikaliska modersmål också är vårt musikaliska bönespråk.” (s. 50)

Vardagsanknytning i gudstjänsten

Kyrkans sånger bör lova Gud och anknyta till människors vardag. Det är ett av tipsen Reibjörn Carlshamre (2002) ger i arbetet med att utveckla församlingssången. I orden ligger en riktning men också ett avstamp. Riktningen mot Gud, avstampet i hur det är att vara människa. I en gudstjänst finns olika riktningar och möten: mötet med mig själv, med Gud och med medmänniskan. Textläsningar, böner, sånger, predikan utgör olika delar av denna helhet. Varje del behöver inte säga allt. ”Anknyta till människors vardag” har att göra med hur det är att vara människa, något vi delar med varandra. Många av våra sånger ur populärkulturen rör just detta, vad det är att vara människa. Sandberg kallar dem ”livstolkande” sånger (2001). ”När vi använder en stark sång i gudstjänsten av populärkulturskaraktär, är min erfarenhet att vi gör vardagen mer helig. Hela tillvaron och tiden blir tydligare Guds verk och verklighet.” (a.a., s. 80)

Populärmusiken och visorna har sin hemvist i våra vardagsliv. Vad kan de ge för budskap in i gudstjänsten? Kanske Modéus’ bild säger något om det (2005). Han ger olika bilder för gudstjänsten bl.a. ”Hemmet”. Han väljer den bilden trots att han vet att den är komplicerad. Det är inte alla hem som är goda och trygga att växa upp i. Men den får ändå tjäna som exempel:

Hemmet som bild påminner oss om att vi inte skall behöva göra oss till för att vara tillsammans och att vår gemenskap inte får större värde av pampiga former. Viktigast är ärligheten och möjligheten att dela glädje och smärta. Att vara människor tillsammans. (Modéus, 2005 s. 215)

Jag bläddrar i Margareta Brandby-Cösters bok ”Våga vara människa” (2006) där hon samlat sina predikningar från 1988 – 2005. Hon blandar in aktuella händelser,

tidningsartiklar, skönlitteratur så som de flesta predikanter gör. I förordet tackar hon kolleger, teologer som betytt mycket för henne men också Selma Lagerlöf som ”med sitt berättande bidragit till en fördjupad insikt om hur det levande ordet knyter oss till verkligheten.” (s.2 a.,a) Här är det inte fråga om att dela upp orden i religiösa och icke religiösa. Lagerlöf citeras jäms med bibelord. Det var nog inte möjligt i början på 1900-talet att vandra fritt mellan skönlitteratur och bibelns böcker. ”Gud är nära och vill oss väl och växt” skriver Sandberg (2001) om kristen tros framtoningen idag. Han tycker inte att tänkandet kring musiken i kyrkan hållit jämna steg med ideologin och teologin när det gäller utvecklingen.

Tomas Boström, pastor och låtskrivare vänder på begreppet om att låta vardagen ta plats i gudstjänsten. Han säger i en intervju: ”Frikyrkan har i hög grad varit vanliga människors röst satt i ett sammanhang ... Jag tror att det kan vara något som kännetecknar frikyrkligheten, att vi någonstans känner att vi står i en tjänst som är större än oss själva, ja till och med större än det egna konstnärskapet, att vi får göra allt i en sorts gudstjänst.” (Nordqvist, 2007 s. 75)

Modéus (2005) skriver: ”Ju förr vi tar vår utgångspunkt i de folkliga erfarenheterna och upplevelsen av riterna och låter dem komma till ett kreativt möte med evangelium, desto bättre är det.” (Modéus, 2005 s. 235). Är det inte det som händer då människors ”vardagsmusik” ges plats i gudstjänsten?

Psalmboken, var mans sångbok

Psalmboken har en historia på mer än 300 år. Den första riktiga psalmboken kom 1695. 1819 kom den andra, den s.k. Wallinska psalmboken. Båda dessa psalmböcker tjänade i över 100 år. 1921 kom ett tillägg till den andra psalmboken och 1937 kom dessa sånger och några till ut i en ny psalmbok. 1986 enades femton samfund om en gemensam psalmbok där de 325 första psalmerna är gemensamma. (Före det fanns det som mest 14 olika psalmböcker. Alla samfund hade sin egen.) Nio frikyrkor har hela psalmboken gemensamt (1987 kom den). 2003 kompletterades denna med en ny evangeliebok och ett tillägg på 84 nya sånger. Sju frikyrkor enades om denna upplaga. Svenska kyrkan kom med psalmer i 90-talet, psalmer i 2000-talet som komplement till psalmboken från 1986. Vid sidan av dessa finns olika sångsamlingar t.ex. sånger från Taizé och sånger från Iona. Under hela psalmbokshistorien har det funnits olika sångböcker och psalmboksförslag men det är dessa år: 1695, 1819, 1921, 1937 och 1986 som nya psalmböcker har tagits i bruk i Svenska kyrkan (Söderlund, 1989).

För två generationer sedan var psalmboken var mans sångbok på ett annat sätt än idag. Den fanns med i vår vardag och vid våra helger. Den var en självklar gåva vid konfirmation. Den låg till och med i vaggan som en besvärjelse mot det onda (Söderlund, 1989). Idag ser det ut på ett annat sätt. Om man inte är en frekvent gudstjänstbesökare är det inte säkert att man är bekant med sångerna som sjungs (Harling, 2002). Harling refererar till Jonas Bromanders avhandling ”Rum för röster” (2002) där han kommit fram till att det finns ett hinder för människor som inte har för vana att gå i kyrkan, att sjunga med i psalmsången. Även om sången är enkel så kan det religiösa språket hindra en från att sjunga med. ”Bekännelsekravet” står i vägen, skriver Bromander.

I ”Ett samband att beakta - psalm, psalmbok, samhälle” uttrycker sig Per Olof Nisser kritiskt till hur det blev med den nya psalmboken som kom 1986. Han menar, trots känslan över att ha fått en psalmbok i tiden så separeras den från samhället som förändras i allt snabbare takt.

Man såg inte psalmboken som en helhet, en bruksbok för olika tillfällen, där psalmerna kunde komplettera varandra. Utan varje psalm betraktades som en ”sluten enhet”. Öppna psalmer som vände sig till sökare och tvivlare vann inte gehör (Nisser 2005 s. 290).

Det håller inte Per Harling med om (2002). Han tycker att 1986 års psalmbok visar på en större bredd än tidigare psalmböcker och att det finns plats för människors tvivel och frågor. Att den öppnar för många människor att stämma in. (a.a., s. 118)

Kanske är tiden mogen att låta Taubes ”Så länge skutan kan gå” flytta in i psalmboken. Evert Taube skrev den som en psalm. En psalm över den seglats som är ett helt liv.

Det finns även en psalmbok för barn som lanserades 1989. Den kompletterades med ett tillägg 2002 och heter ”Nya barnpsalmboken”. Den vänder sig till barn och familj. Flera av psalmerna återfinns i den vanliga psalmboken. I sina sånger undervisar den i kristen tro, och ger vidare den kristna sångskatten.

Generationsfrågan

Ofta har vi förutfattade meningar om vad unga eller gamla föredrar för musik i gudstjänsten.

Harling skriver att ”det inte alls är säkert att ett barn eller en tonåring ställer sig främmande inför en 1700-tals koral eller att en nutida pensionär, som kanske var i 20-årsåldern när Elvis Presley slog igenom, inte tycker om gospelmusik eller enkla visor till gitarr.” (Harling 2002 s. 67) Många gånger har fördomarna fått ge vika. Ungdomar som önskar lugnare gudstjänster med orgel och flöjt och gamla damer som plötsligt blivit berörda av påskens budskap till distade gitarrer (Sandberg 2001). Så det är inte säkert att det är för de ungas skull man ska ta in populärmusik och vice versa. Jag återkommer till Modéus olika bilder av gudstjänsten. Han ger bilden av en katedral (2005 s. 212). Inte för att lyfta fram det storslagna utan för att visa på den rikedom av detaljer som hålls ihop av en helhet samt alla ingångar som finns i en katedral som gör att man kan komma in från olika håll. Både olikheten mellan de människor som samlats och det att vi själva förändras över tid kräver att gudstjänsten är rik på olika uttryck, skriver han. Växby (2003) menar att vi måste låta vår tid färga av sig på gudstjänsterna vi firar. Våra fäder färgade gudstjänsten med sin tid. ”Troheten till fädernas tro är inte en trohet till fädernas kultur.” (a.a., s. 33)

Om man vill leva i en generationsövergripande gemenskap som en församling är, så får man stå ut med att lyssna till musik som man inte alltid föredrar, menar Anna Skagersten (2002). Det handlar om respekt och förståelse för varandra och att våga samtala om vad man berörs av och vad man har svårare för. ”Den som får vara delaktig i musicerandet överskrider gränserna.” (a.a., s. 138)

Eventuella konsekvenser av att ta in pop och visa i gudstjänsten

Sandberg (2001) tar upp detta som rubriken berör. Han skriver att det finns en risk att gudstjänsten blir en konsert och församlingen publik. Men detta händer bara, menar han, om man ”slänger in musik i gudstjänsten” utan tanke om varför. Eftersom populärmusiken skiftar snabbt är det de unga som är specialister på dagens musik. I arbetet med populärmusik i gudstjänsten blir deras kunskap efterfrågad och de får en naturlig plats i arbetet med gudstjänsten. Det i sin tur skulle stärka deras identitet och självkänsla. Sandberg skriver också om sin erfarenhet av att musiken kopplar ihop kristet liv med det alldeles vanliga livet och ger gudstjänsten oväntat djup.

Vad ska styra valet av musik i gudstjänsten

Ordet är ett centralt begrepp inom kristen tro. Jesus benämns som ”Logos”, Ordet, av evangelisten Johannes (Joh.1:1) Texterna i sångerna liksom övriga ord i gudstjänsten har en bärande roll. Så det är klart att innehållet i texterna får styra vilka sånger man väljer, men sen då?

Sandberg (2001) talar om en modell som inte bara skulle gälla valet av musik utan gudstjänsten som helhet. Modellen är Budskap-Känsla-Gestaltning. Vilket *budskap* vill vi ge? Vilken *känsla* ska genomsyra gudstjänsten? På vilket sätt väljer vi att försöka *gestalta* detta? Om man arbetar efter den modellen så existerar inte frågan, är det gudstjänstmusik eller inte. Den musik och de sånger man väljer *blir* gudstjänstmusik, anser han.

Växby (2003) menar som Sandberg att det inte finns någon musik som inte är potentiell gudstjänstmusik. Stilmässigt behöver den inte skilja sig från det vi lyssnar på hemma. Hans kriterier för hela gudstjänsten, som jag nämnt tidigare, *identitet* och *uppdrag*, ger balans mellan tradition och nytänkande.

Vad ska styra valet av musik? Eller vem styr valet? Modéus (2005) menar att långt viktigare än att fråga sig vilken som är den bästa psalmen till söndagen är det att ställa sig frågan om *hur* vi väljer. Vem väljer, varför just den, och på vilka grunder väljer vi musiken till vår gudstjänst? Visar musiken på den gemenskap som finns, bjuder den in?

Carlshamres tips (2002) för utveckling av församlingssången (jag har nämnt några tidigare, här i sin helhet). Kyrkans sånger bör: Lova Gud, Anknyta till människors vardag, Uttrycka känslor, Ge identitet, Utforma liturgin (a.a., s. 231)

Det finns många som vittnat om hur musikengagemanget visat dem väg till en tro och en kristen gemenskap. Att som ung ha fått förfrågan om att kompa kören eller sjunga solo och på så sätt vuxit och stärkts i sin självkänsla. Då blir valet av gudstjänstmusik också beroende av vilka som är med, vad de kan och vill (Sandberg, 2001).

Metod

Söndagen efter Alla helgons dag, Alla själars dag, fick jag möjlighet att i sex kyrkor föreslå två sånger, pop och visa, som jag tycker passade till temat, "Vårt evighetshopp" (Psalmer och sånger). Sångerna jag valde var "Ska nya röster sjunga" av Mikael Wiehe (se bilaga 4) som solosång, "Höstvisa" av Tove Jansson och Erna Tauro (se bilaga 5) som församlingssång. De inleddes sedan i gudstjänstens ordning. I varje kyrka hade jag sett till att en solist sjöng önskad sång. Jag medverkade ej själv.

Urval

Undersökningen är gjord i olika församlingar inom Missionskyrkan. Jag frågade flera samfund, både Svenska kyrkan och Baptistkyrkan men fick bara gensvar från Missionskyrkan. De församlingar jag valde att fråga var församlingar där jag hade en personlig kontakt.

Varför jag valde "Höstvisa" och "Ska nya röster sjunga" i allhelgona

Allhelgonahelgen är som dubbelhelg, med först alla helgons dag på lördag och alla själars dag på söndag, en relativt ny helg. Den infördes 1953 som ett led i att svenska folket ville ha en helgdag att hedra minnet av anhöriga som gått bort. Initiativet kom alltså inte från kyrkan utan från folket (Klintberg 2000). Troende och icke troende möts i kyrkan eller på kyrkogården för att tända ljus för anhöriga. Kyrkan mötte det mänskliga behovet. Att min undersökning om profant och sakralt gavs utrymme denna helg var ett intressant sammanträffande.

Sångerna som jag letade efter skulle vara kända av flertalet och passa både till gudstjänstens tema, "Vårt evighetshopp", och den mer allmänna ljusständarhelg och de tankar som följer på den. Jag bestämde mig för "Höstvisa" av Tove Jansson. Stämningen är på Jansonskt vis öm och den övergripande betydelsen är, att med ett avsked nära förestående framträder det viktiga i livet. "Skynda dig älskade, skynda att älska..."

Den andra sången jag valde var "Ska nya röster sjunga" skriven av Mikael Wiehe beskriver också med en ömhet generationer som går och nya som kommer. I den finns både det personliga: "Du och jag ska sitta vid fönstret i vårt hus och ta varandras händer i vårens klara ljus..." samtidigt som den öppnar upp mot världen "Sångerna om frihet om rättvisa och fred..." Jag bollade mina tankar med teologer i min närhet och ingen tyckte att de gick emot temat för gudstjänsten,

Enkäter

Jag konstruerade två olika enkäter (se bilaga 1 och 2). En som vände sig till gudstjänstdeltagarna, alltså församlingen, och en som vände sig till dem som skapar gudstjänster, pastorer, diakoner, musiker och gudstjänstledare. I den senare enkäten fick personerna fylla i namn och yrke. Men uppgifterna är behandlade konfidentiellt. Svarsalternativen i församlingsenkäten är dels ja och nej men på varje fråga finns möjlighet att lämna egna kommentarer vilket ett stort antal valt att göra. Således har min tanke varit att genomföra en kvalitativ undersökning med många människor inblandade. De som inte lämnade egna kommentarer har ändå varit viktiga i

undersökningen för att i stora drag ge en bild av ålder, kön och engagemang. Alltså är graden av struktur olika beroende på hur man valt att svara. I enkäten som vänder sig till pastorer m.fl. lämnas stort utrymme till egna reflektioner. Så enkäterna är av typen hög grad av standardisering men låg grad av strukturering som kännetecknar enkäter med öppna frågor (Patel & Davidson, 2003).

Jag hade kontakt med varje församlings pastor under hösten. Då fick jag möjlighet att bolla mina tankar angående sångerna jag valt och komma överens om när enkäten kunde delas ut till församlingen. Pastorn eller musikern skulle också introducera den för församlingen eftersom jag inte kunde vara på sex platser samtidigt. Sen blev jag sjuk den helgen, så jag besökte inte någon av församlingarna och var således inte med på gudstjänsten. Strax före allhelgona skickade jag ett mail till samtliga pastorer med information om hur vi skulle gå tillväga med enkäter. Till församlingen valde jag att inte tydliggöra att två sånger var valda av en speciell anledning utan de fick frågor om sången och musiken som helhet. Formulären delades ut vid kyrkkaffet av pastorn eller musikern och var frivillig att fylla i. Pastorn samlade in enkäterna och skickade till mig. 136 svarade på församlingsenkäten och 15 på pastor/musikerenkäten. Eftersom jag själv inte var på plats vet jag inte hur många enkäter som delades ut och hur hög svarsfrekvensen är.

Att enkäten delades ut på kyrkkaffet och inte innan gudstjänsten kändes viktigt. Att gudstjänstbesökarna skulle få knyta ihop gudstjänsten själva och inte bli påhoppade. De var ju där för att fira gudstjänst och inte för att delta i ett experiment. Genom att välja enkät där många får komma till tals hoppas jag att tankar kring musik i gudstjänsten vaknat till liv och att diskussionen fortsätter i församlingarna.

Resultat

Enkät till gudstjänstbesökare

Totalt svarade 136 stycken. Av dem är 81 kvinnor, 28 män och 7 har ej uppgett kön. Åldern spände från 9 till 90 år med flest representerade, drygt 50% i åldern 50–70 år. De flesta som svarade är vana kyrkobesökare och känner igen psalmerna som sjungs. Psalmboken är rådande, uppblandad med sånger från Taizé, Iona och lovsånger. Flera nämner i kommentarer att de tycker psalmerna går i för högt tonläge.

När är det härligt att sjunga församlingssång?

Det är alltid härligt att sjunga församlingssång, tycker flertalet. Man upplever gemenskap. I församlingssången uppträder denna brokiga skara av människor som en enhet. Man är en del av en tradition och upplever minnen igen. Psalmsången ger bra rytm åt gudstjänsten. Ett välkommet avbrott för att orka koncentrera sig längre. Många talar om att det lyfter, lyft för själen, upplyftande känsla. Psalmsång kan fungera som väckarklocka rent konkret. En man skriver: ”När Herren ska lovas och jag behöver vakna” Det är ett utlopp för känslor och ger möjlighet till medverkan. Man blir inte bara en passiv åhörare. Även om man anser sig inte kunna sjunga så sjunger man med i församlingssången. Orden fördjupar gudstron. Sången går inte via intellektet utan talar direkt till hjärtat. Starkast är känslan under storhelgerna jul, advent och under sommaren

när många sommarpsalmer ingår: glada gudstjänster när många är samlade, psalmerna är kända och musiker förstärker sången.

Vilket sorts språk: Mer högtidligt, blandat eller samma som vi använder till vardags?

Språket i gudstjänsten, tycker de allra flesta, ska vara blandat. Både högtidligt och detsamma som vi använder till vardags.

Är sången och musiken viktig i en gudstjänst?

Sången och musiken är otroligt viktig i gudstjänsten. Det vore inte en gudstjänst om det inte fanns sång med. Svaren här liknar den tidigare frågan ”När är det härligt”... Många skriver att det ”lyfter”, att det skapar rytm, binder samman och skapar en helhet. Gläder och livar upp. Den är ytterligare ett språk, en kanal till Gud. Musik får orden att leva. I församlingssången finns möjlighet att aktivt delta och ge av sig själv. Musiken bidrar till hela stämningen i gudstjänsten. ”Trons osynliga innehåll uttrycks bäst i toner.” Musiken bär meditationen, människor kan vila. Talar direkt till hjärtat och öppnar upp den egna personen. Sången och musiken förstärker upplevelsen av budskapet. När längre än orden.

Om profana sånger på bröllop, dop och begravning, om det finns en poäng att använda profana sånger i gudstjänsten, samt hur de upplevde dagens sång-, musikval i gudstjänsten.

Fem personer var positiva till profan musik vid bröllop, dop och begravning men negativa till att de skulle användas i gudstjänst. Dock reagerade endast en av dessa negativt på dagens sångval. ”I gudstjänsten skall religiösa texter användas. Framförallt i gudstjänsten på söndag förmiddag.” Och i allhelgona passar det inte med profana sånger, tyckte en person medan de andra skrev att de njöt och var väldigt glada över söndagens val av sång och musik. Att slippa ”tugga om dåliga lovsånger med töntig text”, var det en man som skrev. Han avslutade med: ”Lovsång är en miljöförstörande verksamhet!”

Elva personer var negativa till båda sammanhangen men endast två uttryckte ogillande inför söndagens val av sånger. Fokus ska ligga på Gud även i sångerna, tycker de. Trots att de resterande nio var negativa till profana sånger i kyrkan så valde de ord som, utomordentligt, bra urval samtliga, synnerligen positiv, varm och spontan.

Hundratjugo personer var positiva till att använda profana sånger i kyrkan både vid förrättningar och i gudstjänst. Således även positiva till dagens val. ”Sånger med respektfull text har alltid en plats”.

Av dessa hundratjugo personer som nämns ovan, lyfte trettio fram just valet av dessa två sånger, ”Höstvisa” och ”Ska nya röster sjunga” i dagens gudstjänst som extra positivt. De skrev: ”Fantastiska sånger. Mer sådant. Ja, för de innehåller ofta texter som man tycker är bra men som blir ännu bättre när man hör dem i kyrkan.” Här kommer också många kommentarer om att det är bra för yngre om man tar med denna typ av sånger. Men dessa som uttrycker sig positivt spänner över hela åldersskalan från 9-90 år. Så länge som hänsyn tas till tema verkar många människor öppna för nya typer av gudstjänstmusik. Många tror att fler människor skulle nås och att det skulle signalera att kyrkan är till för alla.

Enkät till pastor, diakon, gudstjänstledare och musiker

Sju pastorer, en gudstjänstledare, en diakon och sex musiker

Svaren är nyansrika. Det märks att det är människor som arbetar med att formulera sig. Jag vill ändå försöka att sammanfatta utan att citera för mycket.

1. Vilken/vilka roller har musiken i gudstjänsten?

De är samstämmiga i sin åsikt om att musiken skapar tankerum och stämning. Musiken har förmågan att överbrygga mellan olika moment och mellan människor. Musiken ”når längre än orden”. I relation till det talade ordet så menar de flesta att musiken och sången är jämbördig bärare av evangelium och det budskap som ska förmedlas. Musikerna tillägger det personliga: sången är ”den enskildes röst”, ”sångarna engagerar och ger av sig själva”.

2. Vem väljer psalmer och solosånger till gudstjänsten?

Pastorn är spindeln i nätet och musikern är oftast med. Ibland tar man in fler, t.ex. en gudstjänstgrupp eller gudstjänstledare. Solisten väljer sina sånger själv eller i samråd med pastorn.

3. Använder du populärmusik, visor, profana sånger i gudstjänsten?

Alla har gjort det någon gång men inte så ofta som de vill. En musiker skriver: ”Det är som mina krav är större på de profana än de mer gängse.” Det är mer vanligt att man väljer sådana sånger till barnkör än till vuxenkör och församling. För en musiker är dessa sånger ett måste då hon har lämnat den tro som hon vuxit upp med. Många av de andliga sångerna har förlorat sin betydelse för henne. ”Jag kan bara beröra med det jag själv är berörd av”, skriver hon.

4. Kan dessa sånger, sida vid sida med psalmer, bibelläsning, sakrala sånger, tillföra något extra till gudstjänsten? Om ja, vad?

Här är det flera som skriver att musiken blir ”Dubbelverkande” i betydelsen att min vardag knyts, med sångens hjälp, till mitt andliga liv. Livet får en större klangbotten, kyrkan blir en öppen plats för alla. Man upplever att gudstjänsten angår en och hjälper mig tolka både liv och tro. En pastor skriver att denna repertoar kan tydliggöra ”kyrkans universalitet och gränsöverskridande verklighet”. Människor som inte har vanan att gå på gudstjänst känner sig inbjudna.

En person har även tagit upp att det finns musik som inte hör hemma i gudstjänsten beroende på ämnesval, ytlighet, schabloner. Musik som försöker vara insmickrande. Det gäller även psalmer.

5. Idag väljs oftast profana solosånger vid vigsel. Det är vanligt även till begravning och dop. Hur ser du på det?

Både musiker och pastorer anser att dialogen med de inblandade, att lyssna till deras önskemål, är väldigt viktig. Här är inte dagens text utgångspunkten utan ”viktiga skeden i livet”. Men det ska ändå framgå att det är en gudstjänst, att inramningen blir därefter. Officianten har möjlighet att påverka det i sitt tal, bibelläsning och i val av psalmer. Flera av pastorerna och musikerna har den erfarenheten att de profana sångerna har varit speciellt betydelsefulla vid begravning av unga människor. Då kan de moderna, profana låtarna plötsligt ”fördjupa andligheten”. Det är viktigt är att texten bär hopp, skriver flera. Det finns risk att begravningar där profana sånger används blir

mindre hoppfulla. De bär inte hopp om återseende. Men det positiva med profana sånger är att de har möjlighet att skapa en öppenhet och mötesgrund mellan samhälle och kyrka så att hela livet ryms, ”dock utan att urvattna kyrkan (Viktigt!)”, skriver en musiker.

Synen på sånger vid bröllop och vid begravning liknar varandra. Det som skiljer är vid dop. Där skriver en pastor och en musiker att eftersom dopet till skillnad från begravning och bröllop är ett sakrament så kan sånger om ”ett litet gulligt barn” försvåra för dopteologin att nå fram. Dock säger de att det är viktigt att även här vara öppen och inte bara driva sin linje. Alltid går det att föreslå åtminstone någon solosång som förtydligar dopets betydelse. Ingen av dem som svarade har någon dålig erfarenhet av att använda profana sånger vid dessa högtider.

6. Tror du att pop, visa, profana sånger, kan fungera som bryggor mellan liv och rit? Hur ser du på den tanken?

Denna tanke är inte främmande för någon av de tillfrågade men det kräver repertoarkännedom och samarbete mellan musiker och pastor. Korsbefruktning mellan ord och ton ger nya tolkningar av sånger vi känner igen. Vi får inte göra för stor åtskillnad mellan andligt/profant utan ”låta hela livet berika hela livet”, skriver en. En annan menar att för många människor är detta den enda brygga som fungerar. Det visar att andligt liv ryms i allt och alla. En pastor skriver att riten alltid har med vårt vanliga liv att göra och att den vinner på att ha ett brett register vad gäller symboler, sång och musik. Det finns en efterfrågan på gudstjänstmaterial som väver in profana texter ”med större teologisk medvetenhet än vad som gällt vid ”Sånger vid dop/vigsel”-häftenas tillkomst”. Detta att brygga över mellan liv och rit är inte bara en egenskap som de profana sångerna besitter. Beroende på åhörarens musikpreferenser så kan även sakrala sånger fungera på samma sätt, menar en musiker.

7. Vi lägger ned tid på hur kyrkorummet ser ut. Hur upplever människor det, ser vi varandra, upplever vi gemenskap... Kan Vår gemensamma sångskatt fungera lite på samma sätt? Att människor upplever gemenskap, igenkänning och känner sig bekväma?

Ja, musik har förmågan att ”möblera” ett rum så att man känner sig välkommen. Det enas både musiker och pastorer om. Men de ger också en annan sida: Lika lätt som man kan känna sig inbjuden i gemenskapen, lika lätt kan musiken utestänga människor. Det kan handla om att man förväntas känna igen sånger som sjungs och inte ges vare sig text eller musik att följa med i. Att välja sånger endast för att de är välkända eller för att ”poppa till sig” möter motstånd. Ibland finns det en konflikt mellan det populära och det kvalitativa. När det sker, skriver en pastor, väljer han det som han uppfattar som kvalitet framför ex. ”psalmtoppen”. Han skulle gärna ha en grupp att bolla med. Oavsett om det handlar om psalmer, körsånger eller sånger från vår gemensamma sångskatt så är igenkänning något väldigt viktigt som man får väga in när man bestämmer sånger till gudstjänst. Variation är ett ord som återkommer i svaren. ”Olika musik både öppnar och stänger samtidigt för olika personer, liksom ord.”

**8. Finns det något tillfälle du minns då en profan sång passat extra bra?
Vilken sång, varför blev det så bra?**

Flera av personerna vet att det hänt flera gånger men har svårt att erinra sig exakta tillfällen. Alla återger åtminstone ett tillfälle där en profan sång har fyllt en funktion och lämnat ett bestående minne. Jag vill enkelt rada upp dem sång för sång. Dock har jag kortat motiveringarna något.

Pippisånger, Astrid Lindgren/Georg Riedel, på "gudstjänst för alla åldrar". Påminde om hur även Jesus struntade i regler och konventioner och satte människan främst.

Älska mig, Marie Nilsson, Benny Andersson, Första strofen ur denna sång "Se mig", fick bli temat för en hel gudstjänst som kom att handla om vår längtan att bli sedda.

Du måste finnas ur "Kristina från Duvemåla" av Benny Andersson och Björn Ulvaeus. Gabriellas sång Py Bäckman, Stefan Nilsson, ur Kaj Pollaks film "Så som i himmelen" Sånger om tvivel och att våga tro på det man har. Dessa sånger minns jag gjorde starkt intryck. Människor berörs och känner igen sig i den längtan som texten speglar.

Att angöra en brygga av Hasse Alfredsson och Tage Danielsson, sjöngs vid begravningen av en man som älskade att segla.

Balladen om briggen Bluebird av Hull, Evert Taube, som blir en oerhört stark beskrivning av frälsningen. Där fadern räddar alla på skeppet, men den son som såg till att räddningen kunde ske stod fastsurrad vid rodret och gick till botten med fartyget.

Ska nya röster sjunga, Mikael Wiehe, passade väldigt bra på alla helgons dag.

Help, Beatles. Om att behöva någon, varandra, Gud.

Diggilo Diggilej av Torgny Söderberg Barnkören har sjungit den på gudstjänst och pratat om vad lycka är.

You raise me up, Josh Grobans

Håll mitt hjärta, Björn Skifs

Hallelujah, Leonard Cohens

Dessa tre sånger sjöng kören på en ungdomsmässa med sång och dans. Det blev bra!

You're my inspiration, Chicago. Jag sjöng denna sång som postludium och många blev förvånade och glada.

För kärlekens skull, Ted Gärdestad. Det blev starkt när vårsolen lyste in på den nattvardsfirande församlingen samtidigt som vi sjöng "Utanför fönstret slår våren ut...allt som var dött väcks till liv, det kan också vi...)

Koppången, Py Bäckman och Pererik Moraeus. En första advent när min profana kör skulle sjunga i kyrkan sjöng vi denna. Det gäller att välja sånger med omsorg när den kören ska sjunga. Det ska passa till tema och kunna sjungas med övertygelse av både troende och icke troende.

9. Finns det någon profan sång som du kan tänka dig, passar bra vid något speciellt tillfälle? Vilken? Varför?

Här får jag frågor tillbaka angående om sångerna verkligen är profana om de blir bärare av evangelium? Blir de inte andliga då, även om upphovsmannen inte hade den tanken? Sångerna av Peter Le Marc, visor av Olle Adolphson, sånger om vår miljö av Lasse Berghagen är kompositörer som nämns. Här följer de specifika sångförslag som de kom på i stunden, en del med motiveringar:

One of us, Eric Bazilian

Fattig bonddrääng, Astrid Lindgren och Georg Riedel föreslås av flera med motiveringen att den passar på begravning.

Every breath you take, Police, skulle man kunna ha som trosbekännelse.

Håll alla dörrar öppna Barbro Hörberg

Tears in heaven Eric Clapton

Altarpolska Åsa Jinder

Vänskap U Hernour J Hayden

10. I psalmboken "Psalmer i 2000-talet" medverkar Benny Andersson, Ingela "Pling" Forsman, Mikael Wiehe, Lasse Berghagen m.fl. Folkkära artister. Finns det en kvalitet i det folkkära, gemenskapen, det allmänna, som vi som skapar gudstjänst bör beakta?

Alla tycker att det finns en kvalitet i det folkkära som man som gudstjänstskapare bör ha i åtanke. Enkelheten, igenkänningen i språket och genrebredden är kvalitéer som följer i spåren av att ta in sånger från vår visskatt. Men vem och vilka åldrar ska definiera vad som är vår gemensamma sångskatt, undrar en musiker som inte tycker att det är helt okomplicerat. Jag vill citera en musiker och en pastor. Musikern skriver: "Tror i största allmänhet att igenkänning och enkelhet är två viktiga aspekter när vi arbetar med kyrkomusik. Det sakralt exklusiva betyder nog mindre. Människor vill kunna sångerna (sjunger kanske aldrig annars, vill vara trygga och kunna vila i sången) och känna igen sig i enklare texter. Sånt som ligger nära en som vanlig människa. Det förvånar mig ofta att människor som verkar ha exklusiv smak i annat längtar efter enkelhet i sångval." Pastorn är försiktigt positiv och har vissa betänkligheter. Han skriver: "Går det att kombinera "allsång på skansen" med Sven-Erik Bäckes "Du som gick före oss", för att ta extremerna? Ytlighet och utslätning har vi nog av i vårt samhälle. Men att Gud inkarnerades, att Jesus blev människa, inte bara som jag utan som grannen som aldrig besöker kyrkan – betyder det något i våra val av sång och musik?"

11. Finns det ett behov av ett register med populärmusik, visor, profana sånger, med hänvisning till vart de passar under kyrkoåret?

Denna idé tycker alla vore väldigt bra. En "guldgruva". För att registret ska vara aktuellt ges förslag på att det skulle finnas lättillgängligt på nätet, med möjlighet att själv lägga in sånger, och hela tiden uppdateras. Dessa sånger används ju redan i gudstjänster så det vore intressant att tillsammans skapa denna databank av dessa sånger "från sidan".

12. Skulle du använda dig av det?

Alla som svarade skrev att de säkert skulle komma att använda registret. För några är det en kostnadsfråga men ingen är negativ eller tycker det verkar onödigt. En person skrev: ”En guldgruva som jag skulle hämta skatter ifrån.”

Diskussion

Fördelningen mellan män och kvinnor som svarat på enkäten följer det traditionella mönstret över gudstjänstbesökare med ca. två tredjedelar kvinnor och en tredjedel män (Bäckström, 1990).

I enkäten som vänder sig till pastorer, musiker och andra som arbetar med att skapa gudstjänst så slår det mig vilken känsla för olika sammanhang och människor som finns. Oavsett ålder och hur länge de jobbat i kyrkan så har de stort kunnande men också stor ödmjukhet. Det finns en vilja till att mötas och vara en öppen gemenskap med känsla för människors olikheter. En respekt för tradition men alltid i paritet till vad det kan betyda för människorna som kommer till kyrkan. En känslighet, lyhördhet och en stor önskan att hitta det som är äkta hos varje människa.

Svaren hos församlingen och pastorer/musiker skiljer sig inte nämnvärt från varandra. Det är klart att det syns ett djupare teologiskt kunnande och en medvetenhet om texter och helhet hos dem som skapar gudstjänsterna. Men öppenheten och viljan till reflektion är lika. Samt att båda grupperna till allra största del är positivt inställda till att använda pop och visa i gudstjänsten.

Problem med vald metod

Jag valde i enkäten till församlingen, att inte ställa frågor rakt på, angående de sånger jag valt. Jag ville få den spontana reaktionen. Men kanske förlorade jag något annat som jag hade fått om jag ställt frågan rakt ut hur de tyckte dessa sånger upplevdes i stunden. Det var ju mycket annan musik och psalmsång som också användes vid detta tillfälle. De som har svarat på min enkät är vana kyrkobesökare, skolade i tematänk och kyrkoår: ”passar till dagens tema...” är återkommande formuleringar. Jag ville i min undersökning även höra vad ovana kyrkobesökare tyckte och tänkte men de var inte representerade i enkätsvaren. Är man ny besökare i kyrkan är det inte säkert att man stannar på kyrkkaffe och det var där de fick tillgång till enkäten. Det hade också varit bra att veta hur många enkäter som delades ut. För att kunna dra mer långtgående slutsatser skulle jag ha föreslagit musik flera söndagar inte bara en. Men med den tid som blev mig tilldelad så fanns inte möjlighet att genomföra vidare fältstudie.

Jag vill nu återknyta till de frågor jag ställde i början och sammanfatta vad jag kommit fram till.

Sammanhanget ger ny betydelse

Det visar sig att sångerna påverkas av sammanhanget, och det är ju inte så konstigt. De förändras och fördjupas i sitt innehåll och blir i denna kontext del i det andliga. När man sen hör dem i vardagen så finns den fördjupade innebörden med och berikar således det dagliga livet. Det blir en dubbelverkan, en korsbefruktning. Det var intressant att notera att flera som i undersökningen var negativa till att ha visor och populärmusik i gudstjänsten ändå var positiva till dagens val av sånger trots att två var ur nämnda genre. Detta visar att sångerna faktiskt blir andliga när kontexten är det och de är placerade med tanke och avsikt i detta sammanhang. Det jag läste bekräftade också tanken att det inte finns en speciell sorts musik som är gudstjänstmusik utan det är något den blir. Gudstjänstmusik är mer ett sätt att förhålla sig till musiken (Sandberg, 2001). Gudstjänst är ett bra forum för texter. Människor lyssnar på ett speciellt, koncentrerat sätt. De förväntar sig något. Förväntar sig att text, musik, predikan, psalmer ska bindas ihop till en helhet.

Kyrka och liv hör ihop

Jag väljer att i min uppsats använda begreppen sakral/profan musik. Kanske är jag därmed medskyldig till att upprätta osynliga gränser mellan kyrklig och världslig musik som egentligen inte finns. De flesta människor som svarat på mina enkäter är väldigt öppna och medvetna om att det finns olika sorters sätt att uttrycka andlighet och tro. Även visor och populärmusik som inte är skrivna för kyrka kan bära livstolkande texter som fördjupar både liv och gudstjänst. Men visst lever en gammal syn kvar om att man kan dela upp livet i andligt och världsligt, kropp och själ. Men den är inte så stor. Däremot finns det de som tycker att kyrkan behöver odla en egen kultur gentemot omgivningen. Att riten, för att markera en skillnad, behöver vara annorlunda (Klintbeg, 2000). I en tid då människor översköljs av kommersialiserad musik ska kyrkan, för människans skull, odla sin särart (Ekenberg, 1984). En vacker tanke kan jag tycka, men detta är inget som människor efterlyst i enkäten. Istället har de reagerat på min uppdelning i sakralt eller profant. Vad är andligt och inte, och vem avgör det, frågar de och tillägger att vi ska "låta hela livet berika hela livet". Ibland är det inte orden som bär budskapet. Att som ung människa ges plats med sin musik i gudstjänsten, kanske vara med och kompa eller sjunga kan vara en andlig upplevelse och kristen tro i praktiken (Sandberg, 2001).

Sångerna talar till olika åldrar

I enkäten skriver flera att för de ungas skull behövs populärmusiken i gudstjänsten. Kanske har man förutfattade meningar när jag frågar om populärmusik eller förutfattade meningar om vad som passar de yngre respektive de äldre. Varje generation har sin populärmusik. När jag läser de svar som speciellt vill lyfta fram "Höstvisa" och "Ska nya röster sjunga" som synnerligen positiva i gudstjänsten, så spänner åldern från 9-90 år med någon representerad på varje tiotal. En och samma person bär alla sina åldrar inom sig. Kanske är det viktigaste att musiken i gudstjänsten är varierande såsom en församling består av olika människor och olika åldrar. Anna Skagersten (2002) skriver "Den som får vara delaktig i musicerandet överskrider gränserna." (s.138) Om många är med och väljer musik kommer det även spegla olika åldrars musik. Men viktigast tror jag är äktheten, som många i pastor- och musikerenkäten återkommer till. Om en 16-

åring sjunger en sång som för henne känns äkta berörs människor oavsett om man är 9 eller 90 år.

Sånger som brygga

Profana sånger kan skapa öppenhet och mötesgrund mellan kyrka och samhälle, skriver en musiker. Något som stöds av Växby (2003) som menar att ett av gudstjänstens uppdrag är att öppna upp mot omgivande samhälle. Sandberg (2001) ser dessa sångers möjlighet att "förmedla ett evangelium med sprängkraft rakt in i vardagen". Många i församlingarna svarar att de tror att det är lättare för ovana gudstjänstbesökare att känna sig inkluderade när även dagens populärmusik ges plats i gudstjänsten. Pastorer och musiker uttrycker en stor medvetenhet om att tron måste gestaltas på olika sätt och med olika sorters språk. Det finns möjlighet att upptäcka glädjen i att vara en del i en lång tradition när dagens musik blandas med flera hundraårig, världsvid tradition.

Detta med att psalmboken har tappat sin roll som var mans sångbok stämmer bara till viss del. De som regelbundet går i kyrkan och som svarat på min enkät, känner igen de flesta psalmer som sjungs. Så psalmboken stärker känslan av gemenskap och ger igenkännandets glädje åt dem som är återkommande gudstjänstdeltagare.

I "Nya barnpsalmboken" (2002) finns många sånger som berättar om kristen tro. Om dessa sånger bryggas över till ett barns liv, med de erfarenheter ett barn har och relaterar till, vet jag inte. Enda sättet att få reda på det är att sjunga sångerna tillsammans med barnen. De har svaret! Flera musiker i enkäten skriver att det är i barnkör och ungdomskör som man mest använder sånger ur vår pop- och visskatt. Kanske en av anledningarna är igenkänningen i barnets eget liv.

Den profana sångens egenvärde i gudstjänsten

I min undersökning visar det sig att denna typ av sånger påverkar gudstjänsten. Flera, både gudstjänstdeltagare och de som skapar gudstjänst, upplever att sammanhanget vidgas. Sångerna visar att livet hänger ihop, vardagen och det andliga livet. De påminner oss om att kyrkan är en öppen plats, inte en "hemmaplats för de invigda". Människor känner sig mer bekväma. Flera säger att det är bra att använda sig av dem om ungdomen kommer till kyrkan. Det är alltså bra för någon annans skull. Det är kanske inte önskvärt att välja sånger för att någon annan kanske tycker om dem. Men det ligger något fint i det ändå. De unga sjunger med i läsarsångerna och de äldre lyssnar till distade gitarrer i påskdramat (Sandberg 2001). Man bekräftar varandra över generationsgränserna. "Det gör inte mig något men jag förstår dem som har annan uppfattning", skriver en ung man i enkäten angående profana sånger på bröllop, begravning och dop. Att jobba utifrån en bredd av olika genrer i gudstjänsten "är innerst en fråga om att respektera varandra" (Skagersten, 2002). De flesta önskade ett blandat språk i gudstjänsten. Både det högtidliga och vardagsspråket har sin plats. Människor vill koppla ihop hela livet. Profana sånger berör livet på ett annat sätt än andliga sånger.

Genom att ha ett varierat musikutbud i gudstjänsten involveras fler människor. Ungdomar är experter på sin musik och om deras musik får en plats bekräftar man även dem som personer och bidrar till växt och identitet (Sandberg, 2001).

En av musikerna skrev ”Psalmer är på något sätt idiotsäkra. De passar alltid i kyrkan. Andra sånger måste användas med mer eftertanke.” När man använder sånger som vanligtvis inte används i gudstjänst, nagelfar man texten för att se om den uttrycker det man vill uttrycka. Det kan verka för att man är lika noggrann när det gäller psalmer och andliga sånger. Uttrycker de det vi vill ha sagt? På så sätt kan användandet av pop och visa i gudstjänst göra att vi påminns om att vara lika noga med att ställa krav på övriga texter i gudstjänsten. Att vi väljer med mer eftertanke och blir mer nyanserade i våra val.

Det finns en osäkerhet bland dem som arbetar med att skapa gudstjänster, att söka repertoar där man inte känner sig hemma. Därför ska man uppmuntra dem som kan musiken och som finns i ens närhet. Kanske får man på så sätt en grupp med nya solister som kan tänka sig att sjunga om de får sjunga den musik som de lyssnar på och kan relatera till. Det uppmuntrar till dialog om tema, texter, budskap och känsla. Att välja att ta in annan musik än den man vanligtvis väljer bidrar till samarbete mellan präst, musiker och sångare. Ofta är det pastorn som har första och sista ordet angående sångerna som sjungs men nu skulle samtalet bölja fram mellan de olika människorna som planerar gudstjänst. Skulle det också finnas ett register över s.k. profana sånger och var de passar under året skulle osäkerheten minska och gudstjänstmusiken berikas med ännu ett språk.

Register - en guldgruva

Ja, det finns ett behov och en nyfikenhet. Det finns redan denna typ av register på nätet, ”Brukssånger” och ”Melos” är två jag själv har använt. Dessa sidor tar upp andlig musik tänkt för gudstjänst. Så denna sida kunde organiseras på samma sätt men med tonsättare som Anna Ternheim, Mauro Scocco, Evert Taube, Bob Dylan, Olle Adolphson, Tove Jansson, Benny Andersson, Astrid Lindgren ...

Jag tycker att de svar jag fått talar för att det finns en oupptäckt guldgruva av potentiell gudstjänstmusik för den som vill skapa starka, levande gudstjänster till människans och Guds tjänst.

Jag bifogar (bilaga 6) de sångförslag som gudstjänstdeltagare kunde tänka sig ta med i gudstjänsten. Men jag överlåter till ivriga gudstjänstskapare att hitta söndagar att använda dem på. Det är en brokig blandning, såsom en församling är en brokig blandning av människor.

Slutord

Som avslutning får Victoria Rudebarks ord visa på närheten mellan det gudomliga och det mänskliga.

”Gud i Jesus Kristus blev människa liksom vi, och till fullo tog del i våra hopp och rädslor, våra glädjeämnen och sorger (...) ”Därför tror vi att det inte finns någon del av våra liv som är bortom trons räckvidd.” (Rudebark, 2002 s.12)

Litteraturförteckning

Brandby-Cöster Margareta ”*Våga vara människa*”, Karlstad Universitet, 2006

Carlshamre Reibjörn ”Idébank med korta tips för att utveckla församlingssången” I ”*Sjung kyrka, sjung*”, Carlshamre, Skagersten och Harling, Verbum, 2002

Bromander Jonas ”*Rum för röster*”, Verbum, 2002

Bäckström Anders ”*Den meningsfulla gudstjänsten*”, Teologiska institutionen Uppsala, 1990

Ekenberg Anders ”*Det klingande sakramentet. Om musiken i gudstjänsten*”, Verbum, 1984

Harling Per ”O giv mig tusen tungors ljud...” s. 65 I ”*Sjung kyrka, sjung*”, Carlshamre, Skagersten och Harling, Verbum, 2002

Harling Per ”Sjung lovsång alla länder...” I ”*Sjung kyrka, sjung*” Carlshamre, Skagersten och Harling, Verbum, 2002

Harling Per ”Är sången svag” s. 103 I ”*Sjung kyrka, sjung*” Carlshamre, Skagersten och Harling, Verbum, 2002

Hellström Jan-Arvid, Lundberg Lars-Åke ”*Kyrkans nya sång*”, Verbum, 1972

Jansson Tove / Erna Tauro ”*Höstvisa*” 1968, Hans Busch, Stockholm. Tryckt med tillstånd från Gehrmans

Klemets Susanne 60 p uppsats ”*Musik vid vigsel och begravningsgudstjänster i ett 20 årigt perspektiv*”, Göteborgs universitet, 2001

af Klintberg Bengt, förord till ”*Den svenska högtidsboken*” red. Palm, En bok för alla, 2000

KMT nr13/1989

KMT nr12/1997

Modéus Martin ”*Mänsklig gudstjänst*” Verbum, 2005

Nordqvist Magnus ”*Motstånd och uppbyggelse om bildning och kultur i frikyrkorna*”, Bilda, 2007

Nisser Per-Olof ”*Ett samband att beakta – psalm, psalmbok, samhälle.*” Artos&Norma, 2005

Palm Göran (red) ”*Den svenska högtidsboken*”, En bok för alla, 2000

Patel Runa & Davidson Bo ”*Forskningsmetodikens grunder*”, Studentlitteratur 2003 tredje upplagan

Rudebark Victoria ”*Den genomskinliga platsen*”, Verbum, 2002

Setterlind Bo ”*Orden, Mästaren*”, Albert Bonnier, 1974

Sandberg Per-Håkan ”*Musik från insidan*”, Verbum, 2001

Skagersten Anna ”Sången i olika generationer” s. 135 i ”*Sjung kyrka, sjung*”
Carlshamre, Skagersten och Harling, Verbum, 2002

Söderlund Ruben ”*Ruben Söderlunds sångbokshistoria*”, 1989. Funnet på nätet, läst
1/6-2008 www.gammelbo.se/Psalm/Ruben.htm

Växby Hans ”*Gudstjänstens språk och musik*”, 2003

Wiehe Mikael ”*Ska nya röster sjunga*” 1988, Tryckt med tillstånd av United Stage

Öberg Hans-Erik ”*Musiken i gudstjänsten idag*” ur ”*Musiken i gudstjänsten*”
Ljungbergs boktryckeri AB 1978

Psalmer och sånger Verbum, 2003

Nya Barnpsalmboken Libris, 2002

Bilaga 1

FRÅGEFORMULÄR OM GUDSTJÄNSTMUSIK

Del i en uppsats av Linda Jennervall Carlberg, Kungliga Musikhögskolan.

Fyll i och lämna till er pastor. Alternativt skicka direkt till mig, om ni vill ta med er frågorna och fylla i dem i lugn och ro.

Det går bra att numrera svaren och skriva dem på ett annat papper om det är för lite plats här nedan, eller maila dina svar.

Mig tillhanda senast 12 november

**Min adress är: Linda Carlberg, Ångermannag.136, 162 65 Vällingby
Mail: linda.carlberg@hotmail.com**

Tack för att du vill hjälpa mig i min undersökning.

**Vänliga hälsningar Linda Jennervall Carlberg
(Församlingsmusiker i Abrahamsbergskyrkan, Bromma)**

Man/Kvinna

Ålder:

1. Brukar du gå i kyrkan?

Ja

Nej

Kommentar:

2. Brukar du sjunga med i församlingssången?

Ja

Nej

Kommentar:

3. Vilken typ av församlingssång är du van vid?

- Lofsångstradition:
- Sånger ur psalmboken:
- Annan, vilken:

4. Känner du igen de flesta församlingssånger som sjungs på Gudstjänsten?

Ja

Nej

5. 1 När tycker du att det är härligt att sjunga församlingssång?
2 Varför?

6. Tycker du att språket i en Gudstjänst (inte bara det sjungna) gärna får:

- vara detsamma som vi använder till vardags?
- vara mer högtidligt?
- vara blandat?

7. Är sången och musiken viktig i en Gudstjänst?

Om ”Ja”, Varför?

Nej

Kommentar:

8. Har musiken en framträdande roll i ditt liv?

Ja

Nej

Kommentar:

9. Det är vanligt att profana sånger, sånger som ej är religiösa, sjungs på bröllop, dop och begravning. Vad tycker du om det?

Bra

Inte bra

Kommentar:

10. Ser du att det finns någon poäng att blanda in kända visor, poplåtar som vi kanske sjunger eller lyssnar på i andra sammanhang, och använda dem i Gudstjänsten?

Ja

Nej

Kommentar:

11.1 Kan du nämna någon profan sång, låt, visa, som betytt något extra för dig?

2 Varför?

12. Finns det någon sång, låt, visa som inte är Gudstjänstmusik som du tycker skulle passa i en Gudstjänst? Om ja, vilken:

13. Hur upplevde du sången och musiken i dagens Gudstjänst?

Kommentar:

Bilaga: 2

På församlingsenkäten svarade:

Totalt: 136

Kvinnor: 81

Män: 48

Ej uppgett kön: 7

Ålder:

9 år: 2 st

10-19: 3 st

20-29: 7

30-39: 10

40-49: 10

50-59: 20

60-69: 30

70-79: 23

80-89: 11

90: 1 Bilaga 3

POP OCH VISA I GUDSTJÄNST

Frågeformulär till musiker, pastor, präst, gudstjänstledare

**Del i uppsats av Linda Jennervall Carlberg,
församlingsmusiker i Abrahamsbergskyrkan, Bromma.**

Student vid Kungliga Musikhögskolan, Stockholm

Fyll i och sänd tillbaka. Mig tillhanda senast 12 november. Se adress nedan.

Tack så mycket för att du tar dig tid och hjälper mig i min undersökning.

Vänliga hälsningar Linda Jennervall Carlberg

Namn:

Yrke:

Ålder:

1. Vilken/vilka roller har musiken i gudstjänsten/högmässan?
2. Vem väljer psalmer, solosånger till gudstjänsten?
3. Använder du populärmusik, visor, profana sånger i gudstjänsten?
4. Kan dessa sånger, sida vid sida med psalmer, bibelläsning, sakrala sånger, tillföra något extra till gudstjänsten?

Om ja, vad?

Om nej, varför inte?

5. Idag väljs oftast profana solosånger vid vigsel. Det är vanligt även till begravning och dop. Hur ser du på det?

Finns det tillfällen då det fungerat väldigt bra? Berätta:

Eller väldigt dåligt? Berätta:

6. Tror du att pop, visa, profana sånger, kan fungera som bryggor mellan liv och rit?

Hur ser du på den tanken?

7. Vi lägger ned tid på hur kyrkorummet ser ut.

Hur upplever människor det...

Ser vi varandra...Upplever vi gemenskap....

Kan vår gemensamma sångskatt fungera lite på samma sätt?

Att människor upplever gemenskap, igenkänning, känner sig bekväma?

8. Finns det något tillfälle du minns då en profan sång passat extra bra?
Vilken sång, varför blev det så bra?

9. Finns det någon profan sång som du kan tänka dig passar bra vid
något speciellt tillfälle?
Vilken, varför?

10. I psalmboken "Psalmer i 2000-talet" medverkar Benny Andersson,
Py Bäckman, Ingela "Pling" Forsman, Mikael Wiehe, Lasse Berghagen...
Folkkära artister.
Finns det en kvalitet i det folkkära, gemenskapen, det allmänna, som vi
som skapar gudstjänster bör beakta?

11. Finns det ett behov av ett register med populärmusik, visor, profana
sånger, med hänvisning till vart de passar under kyrkoåret?

12. Skulle du använda dig av det?

Någon mer synpunkt?

Linda Carlberg

Ångermannag. 136

162 65 Vällingby

Tel. 08-579 739 25, 070-722 52 77

Mail: linda.carlberg@hotmail.com

Bilaga 4

SKA NYA RÖSTER SJUNGA Mikael Wiehe

En enda sak är säker och det är livets gång,
att allting vänder åter, och allting börjar om.
Och fastän våra röster ska mattas och förstummas
ska nya röster sjunga, ska nya röster sjunga.

När vi har blivit gamla, och vårt hår har blivit grått,
när livet börjar mörkna och dagarna har gått,
när våra kroppar krokmar och våra steg blir tunga
ska nya röster sjunga, ska nya röster sjunga

Sångerna om frihet om rättvisa och fred,
sångerna om folket som aldrig kan slås ned.
Sångerna om kärlek som aldrig kan förstummas
ska nya röster sjunga, ska nya röster sjunga.

Du och jag ska sitta vid fönstret i vårt hus
och ta varandras händer i vårens klara ljus.
Och utanför på gatan där vindarna är ljumma
ska nya röster sjunga, ska nya röster sjunga

Så segrar inte döden fast åren har sin gång,
så stannar inte tiden. Den bara börjar om.
För sångerna om livet som aldrig kan förstummas
ska nya röster sjunga, ska nya röster sjunga.

Ja, sångerna om livet som aldrig kan förstummas
ska nya röster sjunga, ska nya röster sjunga.

Bilaga 5

HÖSTVISA Tove Jansson Erna Tauro

Vägen hem var mycket lång och ingen har jag mött.
Nu blir kvällarna kyliga och sena.
Kom trösta mig en smula för nu är jag ganska trött
och med ens så förfärligt allena.
Jag märkte aldrig förut att mörkret är så stort,
går och tänker på allt det där man borde.
Det finns så mycket saker jag skulle sagt och gjort,
och det är så väldigt lite jag gjorde.

REFR:

Skynda dig älskade, skynda att älska,
dagarna mörknar minut för minut.
Tänd våra ljus, det är nära till natten.
Snart är den blommande sommarn slut

Jag letar efter nånting som vi kanske glömde bort
och som du kunde hjälpa mig att finna.
En sommar går förbi och den är alltid lika kort.
Den är drömmen om det man kunnat vinna.
Du kommer kanske nån gång förr'n skymningen blir blå,
innan ängarna är torra och tomma.
Kanske hittar vi varann, kanske kan vi hitta på
något sätt att få allting at blomma.

Skynda dig älskade...

Nu blåser storm därute och stänger sommarns dörr.
Det är för sent för att undra och leta.
Jag älskar kanske mindre än vad jag gjorde förr
men mer än du nånsin får veta.
Nu ser vi alla fyrar kring höstens lång kust
och hör vågorna villsamma vandra.
En enda sak är viktig och det är hjärtats lust
och att få vara samman med varandra.

Skynda dig älskade...

Bilaga 6

SÅNGER FÖRESLAGNA AV GUDSTJÄNSTBESÖKARNA ALLAHELGONSHELGEN 2007

Stand by me J. Lennon (Kvinna:65år)
Ännu en dag Carola (K:53)
Älska mig M. Nilsson
Som snö E. Dahlgren
Ted Gärdestads musik
Jag ska gå genom tysta skogar D. Andersson (K:69)
Du måste finnas B.Andersson B. Ulvaeus?
Håll mitt hjärta Björn Skifs
Jag vill leva riktigt
Tears in heaven
Så länge skutan kan gå E. Taube
Fattig bonddräng A.Lindgren
Våra folkvisor
What a wonderful world
From this moment
Peter Le Marcs sånger ex. Du är bra
Bridge over troubled water
Visa vid vindens ängar
Jag vill tacka livet
Ett liv för mig Real group (k:22)
Gå upp på ett berg U.Lundell
Uno Svenningsson låtar
Änglamark
Idas sommarvisa
Believer The Monkees
För kärlekens skull Ted Gärdestad
Olle Adolphsons visor
Bob Dylan från skivan ”Modern times”
U2: I still havent found what I’m looking for
Musik av Stefan Nilsson
Så länge skutan kan gå (nämnd som favorit)
Du kan ingenting ta med dig dit du går (nämnd som favorit)
Py Bäckman: Stad i ljus
Höstvisa
Ska nya röster sjunga
B. Afzelius: Ljuset
Marie Fredriksson: Listen to your heart
Ulf Lundell: Lugna vatten
Ulf Lundells sånger på ”Evangeline”
Scoutsången: När lägerelden brunnit ut och dagen nått sitt slut
Uno Svenningsson: Under ytan
Evert Taube-visor
Gammal jazzmusik
Beatles:Yesterday

Fädernas kyrka
Tänk att få vakna tidigt en morgon
Bo Kaspers orkester-sånger
Pippisånger, Astrid Lindgren/Georg Riedel,
Älska mig ,Marie Nilsson, Benny Andersson,
Du måste finnas ur ”Kristina från Duvemåla” av Benny Andersson och Björn Ulvaeus.
Gabriellas sång Py Bäckman, Stefan Nilsson, ur Kaj Pollaks film ”Så som i himmelen”
Att angöra en brygga av Hasse Alfredsson och Tage Danielsson,
Balladen om briggen Bluebird av Hull, Evert Taube
Ska nya röster sjunga, Mikael Wiehe,
Help, Beatles.
Diggilo Diggilej av Torgny Söderberg
You raise me up, Josh Grobans
Håll mitt hjärta, Björn Skifs
Hallelujah, Leonard Cohens
You’re my inspiration, Chicago.
För kärlekens skull, Ted Gärdestad.
Koppången, Py Bäckman och Pererik Moraeus